

Statsforvalteren i Nordland

Nordlaanten Staatehaaltoje
Nordlánda Stáhtaháldadiddje

Foreløpig evaluering av kriseberedskapsutvalgets arbeid med Herøy-saken 2022 og utvalgets rolle

Drøftet i møte 24. august 2022

Kriseberedskapsutvalgets rolle og mandat

Ut fra mandatet er det ikke selvsagt at kriseberedskapsutvalget skal arbeide med sykdomstilfeller hos rein. Utvalget har valgt å engasjere seg i Herøy-saken ut fra en vid tolkning av mandatet og etter ønske fra berørte reineiere. SFNO avklarte på forhånd med Landbruksdirektoratet at vi kan anse saken som en del av utvalgets arbeid.

Konklusjon

Kriseberedskapsutvalget bør engasjere seg i alle hendelser som dreier seg om reinens helse og velferd. Når en krise inntreffer, bør utvalget være til stede, lytte til reineiernes spørsmål og funderinger og eventuelt gi reindriftsfaglige råd. Utvalget bør også foreta nødvendige befaringer.

Utvalget anbefaler at mandatet for kriseberedskapsutvalget vurderes av gruppa som skal utarbeide rapport om kriseberedskapen i reindriften.

De enkelte representantenes rolle

Sammensetningen er fastsatt i mandatet. Utvalget har representanter fra Statsforvalteren, reindriften og Mattilsynet. Statsforvalterens representant leder utvalget.

Reindriftsrepresentantene

Utvalget har to reindriftsrepresentanter som er oppnevnt av Nordland reindriftsamer. Disse har den reindriftsfaglige kompetansen i utvalget og har en viktig rolle i direkte kontakt med berørte reineiere. De må kunne gi reindriftsfaglige råd om håndteringen av en krisesituasjon.

I saker som berører eget reinbeitedistrikt, er representantene inhabil. Derfor bør de ha en vararepresentant som kan tre inn i behandlingen av saker der en av de faste representantene er inhabil. Utvalget vil derfor be Nordland reindriftsamer om å oppnevne en vararepresentant til utvalget som kommer fra et annet reinbeitedistrikt enn de to faste.

Mattilsynets representant

Mattilsynet har én representant som skal ivareta ulike aspekter knyttet til reinens helse og velferd. Representanten må kunne delta i alle deler av utvalgets arbeid i den grad det er mulig og ha nødvendig dialog innenfor egen etat.

Statsforvalterens representant

Denne leder og er sekretær for utvalget og skal sørge for at utvalget får mest mulig informasjon og muligheter til å utføre arbeidet i en krisesituasjon. Representanten må etter avtale kunne bruke interne ressurser hos Statsforvalteren, ha kontakt med berørte reieiere/reinbeitedistrikt, organisere befaringer, utforme nødvendige dokumentasjon til utvalget og lede møtene. I tillegg skal representanten informere avdelingsledelsen hos SFNO og sørge for at Landbruksdirektoratet får kopi av utvalgets vedtak.

Der det er naturlig, kan utvalgets leder gi uttalelser til media.

Utvalgets arbeid med Herøy-saken

Utvalget har gjennomført beitebefaringer for å konstatere om beitetilgang og beiteforhold kan være årsak til krisen. Beitebefaring ble gjennomført til fots i to perioder, i april på snødekt mark og i mai på bar mark. Utvalget har laget rapporter etter begge befaringsene.

Utvalget har også hatt mange samtaler med reieierne, vurdert enkeltrein og flokkens tilstand og gitt reindrifsfaglige råd. Vi har opplevd at reieierne var åpne om krisen og delte sine tanker om hva sykdommen kunne skyldes. Reieierne har bidratt aktivt i å beskrive hvordan områdene har blitt brukt i vintersesongen. De har også delt GPS-data fra sendere på rein.

Konklusjon

Utvalget har prøvd å gjøre det som er mulig for å vurdere beiteforhold, beitetilgang og eventuelle årsakssammenhenger.

Vi mener at kontakten med de berørte reieierne har vært god. De ønsket på et tidlig tidspunkt at utvalget skulle komme på befaring. De har vært åpne og har delt informasjon om beitebruk og mulige årsaker. Utvalget har vært oppmerksom på at personlige forhold og detaljer om saken er sensitive opplysninger som vi ikke skal spre til utenforstående.

Kriseberedskapsutvalgets mandat bør suppleres med et punkt om at utvalgets medlemmer har taushetsplikt om personlige forhold og eventuelle sensitive opplysninger som dukker opp i forbindelse med kriseberedskap. Statsforvalteren bør også informere reinbeitedistriktene om dette i de årlige informasjonsbrevene. Det kan bidra til å styrke tilliten til det arbeidet utvalget utfører. Taushetsplikt bør årlig være tema på et møte i kriseberedskapsutvalget.

Hva kunne vært gjort bedre?

Utvalgets befaring i april kom i stand på kort varsel. Dette måtte skje raskt fordi reieierne rapporterte om stadig dårligere helsetilstand hos reinen, og om flere døde

rein. For å få det til å passe for flest mulig, måtte befaringen gjennomføres en helg. Det var dårlig tid til planlegging.

Vårt mål er å gi rask respons når reieiere mener at det haster å få vurdert en krise. Det var førsteprioritet i dette tilfellet. Planleggingen skjedde underveis til Herøy. Her møtte vi reieierne og Reinhelsetjenesten/Veterinærinstituttet på stedet. Etter samtaler med dem, la vi opp en plan over hva vi skulle befare.

Befaringen i mai ga bedre tid til planlegging, men detaljene i opplegget var ikke klart før vi kom til Herøy og fikk snakket nærmere med reieierne om vinterens beitebruk. Ut fra disse opplysningene valgte vi ut delområder som ble befart. Disse skulle befares på totalt to halve dager og en hel dag. Utvalget måtte derfor dele seg opp i mindre grupper for å dekke mest mulig av områdene og jobbe til langt på kveld.

Utvalgets rapporter fra beitebefaringene inneholder de viktigste beskrivelsene, kartmaterialet og bildedokumentasjonen.

GPS-data fra rein er ikke systematisk framstilt. Dataene fins hos Statsforvalteren hvis det i framtida blir nødvendig med nærmere analyse.

Konklusjon

For å være bedre forberedt i fremtiden bør utvalget lage en plan for hvordan ulike typer kriser skal håndteres.

Utvalget bør så raskt som mulig møte reieierne og foreta befarings dersom lignende saker oppstår. Eventuelle forberedelser bør gjøres i den grad det er mulig.

Utvalget må bestemme hva som er formålet med befaringen og hvordan den skal legges opp. Det bør settes av rikelig med tid til samkjøring og informasjonsutveksling underveis i befaringen. Utvalgets arbeid bør ikke tidsbegrenses.

Befaringer bør bygges opp slik at de tilfredsstillende nødvendig informasjon til utvalgets rapporter, herunder følgende innhold:

- Formålet med befaringen
- Hva som er gjort
- Kart over området/områdene
- Observasjoner og vurderinger
- Bildedokumentasjon
- Konklusjon og anbefaling

Arbeidet med denne saken viser at det er de berørte reieierne som har best og mest presis kunnskap om hvor reien har vært til ulike tidspunkt. GPS-data fra sendere på rein er tilleggsinformasjon som er vanskelig å bruke systematisk hvis det ikke er analysert før befarings gjennomføres.

Samarbeid med andre

Etter hvert som saken har utviklet seg, er det mange instanser som har blitt involvert i oppdatering og oppfølging. Det er opprettet en egen gruppe som har faste ukentlige orienteringsmøter. I gruppa er det representanter fra avdelingsledelsen hos Statsforvalteren, Reinhelsetjenesten, Mattilsynet, politiet, Herøy kommune, landbruket, Norske reindriftssamers landsforbund, m.fl.

Utvalget har ikke deltatt i denne gruppa. Det har vært uheldig og medført dårlig informasjonsflyt fra gruppa. Utvalget har bare hatt kontakt med noen av aktørene, se under.

Utvalget møtte representanter fra Reinhelsetjenesten (Veterinærinstituttet) ved første befarings i april. Reinhelsetjenesten har også deltatt på utvalgets møter for å gi informasjon om saken. Utvalgets inntrykk er at Reinhelsetjenesten har gitt nyttig informasjon og har samarbeidet tett med de berørte reieierne.

Mattilsynet lokalt har også vært involvert. Utvalget møtte representanter fra MT ved befaringsen i mai. Øvrig kontakt med Mattilsynet er håndtert av avdelingsledelsen hos SFNO og av Mattilsynets representant i utvalget.

Politiet har deltatt én dag på beitebefaring i mai. Øvrig kontakt med politiet er håndtert av avdelingsledelsen hos SFNO.

Konklusjon

Utvalgets samarbeid med andre har først og fremst vært med de berørte reieierne og ansatte hos SFNO. Vi har også fått informasjon fra Reinhelsetjenesten, men savner en tettere dialog med Mattilsynet lokalt, Veterinærinstituttet og kommunen.

Omfanget og alvorligheten i Herøy-saken involverer mange aktører. Informasjonsflyten er krevende. På grunn av politiets etterforskning er det ikke all informasjon som kan gå ut. Utvalget forstår at det må være slik. I tillegg er det et informasjonsbehov lokalt som det er riktig at Statsforvalteren håndterer.

Informasjon/media

Utvalget har ikke hatt direkte kontakt med media. Det er håndtert av SFNO, Reinhelsetjenesten/Veterinærinstituttet, Mattilsynet og politiet. Vi er klar over at denne saken har stor allmenn interesse. Media er rask med å fange opp slike saker. I reindriften vil det også oppstå informasjonsbehov.

Under befaringsen i april informerte utvalget avdelingsledelsen hos Statsforvalteren om hva vi observerte. Det ble gjort for å forberede SFNO på eventuelle henvendelser fra media. På forhånd ble reieierne og Reinhelsetjenesten gjort kjent med hva vi observerte på befaringsen. Berørte reieiere har også fått kopi av utvalgets rapporter.

Utvalget har ikke sett det som sitt ansvar å informere reindriften i Nordland. Det er ivare tatt av SFNO.

Konklusjon

Ved lignende saker i framtida bør utvalget på et tidlig tidspunkt finne ut hvilken informasjon som skal gå til SFNO når vi er ute på befaring. Dette bør være informasjon som kan deles med andre instanser og med media. Utvalgets leder bør være kontaktpunkt mot media og eventuelt involvere SFNO eller andre.

I tillegg bør kriseberedskapsutvalget oppdateres fortløpende hvis det kommer informasjon som har betydning for utvalgets arbeid, men som utvalget ikke selv håndterer.

Informasjon til reindriften i Nordland bør håndteres av Statsforvalteren. Det er viktig å være bevisste på å informere andre reinbeitedistrikter i Nordland på et tidligst mulig tidspunkt for å unngå rykter og usikkerhet. (Merknad: Dette var noe som kom fram på distriktsledersamlinga 8. juni).